

ANMELDELSER.

AQUILA. ZEITSCHRIFT DER KÖNIGLICH UNGARISCHEN ORNITHOLOGISCHEN CENTRALE. REDAKTÖR TITUS CSÖRGEY.

Aargang XXII. 1915. (Budapest).

Som saa meget andet præges ogsaa dette statelige aarsskrift af krigen. Formatet er blevet noget mindre; men bogen har næsten vundet derved; den er blevet mere haandterlig. Paa en anden maade præger krigen ogsaa artiklerne. Heinrich Schenk giver saaledes en beretning om fugletræk i »krigsaaet 1915« ved den serbisk-bosnisk grænse, iagttagelser foretagne i en længere stilstand i kampene.

Det, der sætter sit fornemme præg paa »Aquila«, er den videnskabelige aand, der præger næsten alle afhandlingerne, og da særlig arbejder, saa strengt videnskabelige som »Fuglehudens Histologi« eller »Über den Bau der Milz einiger Vögel mit besonderer Berücksichtigung der Schweigger-Seidelschen Kapillarröhren« — utvivlsomt afhandling, der kræver et meget stort forarbejde, og som det paa en maade er meget utilfredsstillende at skrive, da kun ganske faa har Forudsætninger til at læse dem. Men til des mere ære tjener det forfatteren, Dr. Greschik, at han gør den slags arbejder, som den videnskabelige ornithologi ikke kan være foruden.

Mest interesse for os har vel nok resultaterne af det uhyre arbejde, der i Ungarn gøres for at klarlægge forholdet ved fugletrækkets biologi eller phaenologi. Vel intet andet land har i den grad sat trækfuglestudiet i system som Ungarn. Og ringmærkningsarbejdet drives med største energi og synes at give udmærkede resultater.

Men netop paa dette omraade er krigen den største hindring. Lad mig blot nævne nogle tal; der blev i 1914 mærket 5251 fugle, i 1915 kun 1365.

Hvor stærk den videnskabelige arbejdslyst kan være, ses deraf, at dr. Karl Manks, da han drog til fronten som militærlæge, tog ringe med og mærkede storke under den galiziske offensiv i egnene om Dnjestr og Strypa.

Og hvilket tab lider videnskaben ikke ved, at de ringmærkede fugle falder i »fjendehaand«. Her klager Ungarn naturligvis særlig over Italien. Næsten alle fuglene trækker jo den vej over, og der sendes ingen meddelelser om dræbte fugle. Alle disse sørgelige kendsgerninger slaar imidlertid ikke modet ned hos lederen Jakob Schenk.

Denne skriver en oversigt over de hittidige resultater af ringmærkningen, hvor han bl. a. gør opmærksom paa, at man ikke maa lade sig nøje med at mærke unger; endnu værdifuldere er det at mærke de gamle fugle paa selve rugepladserne. Man kan adskille resultaterne i 2 afsnit: I. de fugle, der er dræbte paa trækket, og II. de fugle, der er dræbte eller genfangede senere aar paa selve yngleomraadet.

I det store og hele er følgende nu kendsgerninger for Ungarns vedkommende:

Paa efteraarstrækket er flugtreningen sydvestlig (storken undtagen). Forf. kalder trækvejen »via adriatica-italica, sicilica, tunisica«. Kun storken flyver, som ogsaa H. Chr. Mortensens resultater viser, mod SØ.

Resultatet af de paa yngleomraadet dræbte ringfugle sammenfatter forf. i, hvad han kalder »loven om den optimale udnyttelse af yngleomraadet«. Den nærmere definition lyder saaledes: »Ifølge denne lov ruger hvert individ paa den plads eller i det mindste i den nærmeste omegn af det sted, hvor den ynglede sidste gang. De unge fugle vender tilbage til forældrenes yngleplads for selv at yngle her, dog slutter de sig ogsaa sammen med individer, der stammer fra fjernere liggende egne, og parrer sig med dem; særlig sker dette hos de arter, der yngler i kolonier, da disse fugle ofte er tvungne til at søge andre rugepladser; og forf. mener, at samhörigheden hos trækfugle fra samme yngleomraade ogsaa strækker sig saa vidt, at de har deres egen fælles trækvej, saaledes at loven kommer til at lyde: »Til bestemte ynglezoner svarer ganske bestemte trækzoner«.

Endelig omtaler forf. en mulig forklaring paa det fænomen, at trækfuglene ikke optræder med geografiske racer, saaledes som de stedbundne fugle saa ofte gør. Han siger, at der kan f. eks. ikke fremkomme geografiske racer af storken af den grund, at alle de forskellige landes storke mødes paa vinterpladserne og her utvivlsomt »indgaas nye ægteskaber«, hvorved der stadig kommer fremmed blod ind i hvert lands storkebestand.

Det vilde føre altfor vidt her at komme nærmere ind paa alle de enkelte resultater af den ungarske fuglemærkning. Imidlertid bør man med største interesse følge fortsættelsen af dette storslaaede arbejde, ikke mindst, naar krigen ophører, og det internationale samkvem paa dette omraade igen vil komme igang. Efter tonen i Schenks afhandling vil dette samkvem efter krigens ophør ikke lade længe vente paa sig, hvis det kom an paa Ungarn alene.

Og interessen for ringmærkningen og dens resultater burde i højeste grad øges herhjemme, der dog er arnestedet for dette foretagende. Det synes imidlertid anmelderen, at man i saa henseende er kommet til at staa lovlig meget tilbage for udlandets arbejder og resultater. Man skulde næsten mene, at et mindre land, hvor fuglebestanden paa en maade kan overses, langt bedre egnede sig til ringmærkning end et større, saafremt »loven om den optimale udnyttelse af yngleomraadet« virkelig passer. Og de resultater, H. Chr. C. Mortensen har naaet, maa vel kaldes saa værdifulde, at de opmuntrer til kraftig fortsættelse i samme og maaske noget videre spor.

S. M. S.

DANSK TIDSSKRIFT-INDEX. SYSTEMATISK FORTEGNELSE OVER IND-
HOLDET AF 165 DANSKE TIDSSKRIFTER. UDARBEJDET AF SVEND DAHL
OG TH. DÖSSING. FØRSTE AARG. 1915.

(J. L. Lybeckers Forlag. Kbhvn. 1916.)

At det for enhver, der giver sig af med et eller andet Specialstudium, er af allerstørste Betydning paa et Sted at kunne finde samlet alt, hvad der i Aarets Løb i Tidsskrifter er fremkommet om hans Emne, er saa klart, at et Værk som det foreliggende egentlig ikke behøver nogen anbefaling; man kan kun ønske denne Aarvog et langt Liv og beklage, at den ikke er begyndt for 50 eller 100 Aar siden.

Et Spørgsmaal ligger dog lige for Haanden. Naar Bibliothekarforeningen gennem sine to Redaktører foretager dette meget store og fortjenstfulde Arbejde, vilde det saa ikke være rimeligt foruden de mange Tusinde Tidsskriftartikler at medtage Titlerne paa de Bøger, der i Aarets Løb er udkommet paa de samme Omraader; det vilde sikkert kun forstørre Arbejdet og Bogens Omfang lidt og uden at bryde Værkets Plan være en yderst værdifuld Forøgelse. O. H.

H. TH. L. SCHAANNING: NORGES FUGLEFAUNA.

(J. W. Cappelens Forlag, Kristiania 1916).

Medens Sverige har adskillige Haandbøger og Værker, der giver Oplysning om Landets Fuglefauna, har man hidtil for Norges Vedkommende savnet et Arbejde, hvor man paa et Sted fandt samlet, hvad der vidstes om Landets Fugle. I Colletts fortræffelige »Mindre Meddelelser vedrørende Norges Fuglefauna« og i forskellige mindre Arbejder, han senere havde udgivet, kunde man nok faa Klarhed over det meste, og saa ventede man stadig paa hans store Værk om Norges Fugle, hvis Udgivelse er blevet sinket — forhaabentlig ikke opgivet — ved hans Død. I Schaannings Bog har man nu en kort Oversigt over, hvad der hidtil foreligger om Norges Fugle. Ordningen er den, som er sædvanlig i den Slags Haandbøger; som Overskrift over de enkelte Arter faar man Fuglens norske Navn, Folkenavnene og det systematiske Navn (Forf. er en ivrig Tilhænger af Prioritetsretten i Navnespørgsmaal); derpaa følger en kort Beskrivelse af Fuglen, Redegørelse for dens Udbredelse i Landet og dens Biologi. Da hele Værket er paa ca. 300 Sider, maa det selvfølgelig alt være i største Korthed; Beskrivelsen af Fuglene er, som Forf. meddeler, væsentlig laant fra Kolthoff og Jägerskiölds »Nordens fåglar«. I Teksten er der iøvrigt særlig lagt vægt paa Fuglens Udbredelse i Norge og dens Yngleforhold, paa hvilket sidste Omraade Forf.s egne Erfaringer kommer til god Nytte; unægtelig bliver der kun lidt tilovers til Fuglens andre Livsforhold, dens Ernæring, Sang osv. Hvad Sangen angaar, er det naturligvis heller ikke saa let ganske kort at beskrive den, men Anm. kan ikke være enig med Forf. i den Karakteristik, der er givet af f. Eks. de egentlige Sangeres Sang. I Bogen findes en Del Tekstbilleder mest af Hoved og Fødder, væsentlig laante fra »Nordens Fåglar«; mon

virkelig saadanne Billeder, indsatte ret tilfældig hist og her, har stor Betydning?

Forf. interesserer sig her, som han ogsaa har vist ved tidligere lejligheder, meget for Nomenklatur og har givet en Del Fugle norske Navne, der afviger fra det tidligere brugte; saa ved vi da, hvad vi skal kalde de norske Fugle, hvis blot Forf.s Landsmænd er enige med ham.

Bogen er anlagt som en populær Vejledning til at lære norske Fugle at kende; en nok saa god Beskrivelse af en Fugl vil vel aldrig kunne erstatte kolorerede Afbildninger. Men Bogen vil utvivlsomt, som den er, kunne gøre Nytte, og den billige Pris (6,15 Kr.) gør den overkommelig at anskaffe. O. H.

NATURENS VERDEN. RED. AF DR. PHIL. OVE PAULSEN. UDGIVET MED STØTTE AF DANMARKS NATURVIDENSKABELIGE SAMFUND.

(G. B. N. F., Kbhvn. 1917).

»Naturens Værksted«, det populær-naturvidenskabelige Tidsskrift, som Gyldendal i nogle Aar har udgivet under Direktør Dreyers Redaktion, er nu gaaet ind, og som en Fugl Fønix er fremkommet et nyt Tidsskrift paa et noget andet Grundlag. »Det, der lægges Vægt paa, er ikke saa meget Behandlingen af mere eller mindre tilfældige Emner, der særlig egner sig til populær Fremstilling, som Meddelelser om og Oversigter over vor Tids naturvidenskabelige Arbejder og Resultater, f. Eks. Samlereferater.« Ja, den Tanke er særdeles smuk og tiltalende, men den Slags Artikler vil vist være de allervanskeligste at faa fat paa, og Tidsskriftet vil sikkert nok jævnlig komme til ogsaa at optage nogle af de mere »tilfældige Emner«.

Noget Nyt herhjemme er Tidsskriftets Forhold til de forskellige naturvidenskabelige Foreninger, hvis Rammer og Formaal det skænker en kort Omtale, og hvis Meddelelser om Foredrag, Ekskursioner o. s. v. saavel som Referater af disse det vil optage.

De første to Hæfter bringer interessante Afhandlinger af den Art, som er forudsat, Anmeldelser og en Rubrik »Fra Institutioner og Foreninger«.

Man kan kun glæde sig over det nye, smukt udstyrede Tidsskrift og ønske det et Liv, hvis Længde vil overgaa den, tidligere danske Foretagender af lignende Art har haft. Red. har sikret sig Bistand af en Række udmærkede Navne paa Naturvidenskabens forskellige Omraader, hvad der ogsaa er en nødvendig Betingelse for, at den skal kunne naa sit Formaal, og forhaabentlig vil det ikke gaa, som man af og til ser, at de mange ypperlige Navne virker mere prydeligt paa Omslaget end gavnligt indenfor dette.

Tidsskriftet udkommer med et Hæfte paa 3 Ark hver Maaned og koster 8 Kr. aarligt. O. H.

H. E. F. JUSTESEN: FRILUFTSLIV. ILLUSTR. AF JUEL MADSEN.

(Martins Forl. Kbhvn. 1916).

Justesen har vistnok Æren af at være den, der har indført i dansk Literatur en speciel Form af Jagtfortællinger med omhyggelig

Redegørelse for Forberedelserne til Jagten, med smaa Naturskildringer, indskudte Historier, og en kraftig Udmaling af de mere materielle Nydelser, der staar i Forbindelse med Jagten — en Litteraturgren, der stadig har til Huse i »Dansk Jagttidende«, er dyrket i ret stort Omfang af forskellige Forfattere, og bragt i kunstnerisk Form ved Boganis' snart klassiske »Jagtbreve«. Martins Forlag har nu paany udgivet en af Justesens Bøger og endda ladet den illustrere med Penne tegninger af en yngre Kunstner. Bogen er ganske typisk for den omtalte Art af Literatur og vil maaske blandt Jægere finde en Del Læsere. Af Ornithologi er der ikke meget i den, selv om den beskriver en Jagttur til Tipperne og Fuglelivet der; men mange Steder i Bogen faar man Indtryk af, hvorledes Fuglelivet var paa forskellige Egne for 30—40 Aar tilbage — som oftest langt rigere, end man træffer det nu — og det har altid sin Interesse. O. H.

H. THO. L. SCHAANNING: JÆGERLIV NORDPAA. JAGTZOOL. REJSER TIL FINMARKEN OG NOVAJA SEMLJA. MED 79 ILL. EFTER FORF.'S ORIGINALFOTOGRAFIER.

(Alb. Cammermeyers Forl. Christiania 1916.).

Paa Christianias smukke nye zoologiske Museum vidner talrige opstillede Fugle og Fuglegrupper i naturlige Omgivelser om de heldige Resultater af Forf.s Virksomhed som ornithologisk Samler, og hans Kendskab til Fugle og Interesse for dem giver sig tydelig nok til Kende overalt i Skildringerne fra hans Færden i nordlige Egne, ligesom ogsaa en Del af Bogens Fotografier viser Fugle og deres Reder. Et helt lille Afsnit sidst i Bogen omhandler endda Præparation af Fugleskind. Et rigt og mærkeligt Fugleliv har Forf. haft Lejlighed til at iagttage i Norges nordligste Egne henimod Ruslands Grænse, som ofte blev overskredet paa Udflugterne, og i ikke ringe Grad har han udvidet vort Kendskab til disse Egenes Fauna, bl. a. ved at konstatere Tilstedeværelsen af de Arter, der heroppe trænger frem østfra.

Men unægtelig bærer Bogen ikke sin Titel forgæves, og selv om det for en Del er Jagtzoologi eller Zoologijagt, Forf. og hans Fæller har drevet, saa er der dog ogsaa talrige uforfalskede, rene Jagtskildringer derimellem. Som Indledning giver Forf. 7 Bud for Jagtens Udøvere, — endda paa Vers — Jagtforfattere er altid Lyrikere — hvoraf som Prøve anføres: »Vaarlek og Hundyr Du agte og frede, Betænk blot Din egen Elskov og Glæde«. Det passer nu ikke godt sammen med de indgaaende Beskrivelser af Tjurjagter »paa Spil«, som omhandles i Bogen, men maaske har Forf. omvendt sig, og Verset er et Slags Løfte om Forbedring og Udtryk for en Ny Opfattelse. O. H.